

Het PAROOL

De bajes is één groot komisch en chaotisch theater

Met (ex-)gedetineerde vrouwen een stuk maken was een vurige wens van regisseuse Saskia Huybrechtse. Maar het betekent ook chaos. Actrice beroofd, actrice ziek, actrice spoorloos. 'Het is net een soap. Elke ochtend denk ik: wat gebeurt er vandaag weer?'

Dinsdag 11 juni 2002



DIT IS gewoon één

groot rampgebied,' zegt Alexandra (40). En weer moet haar scène over. " Alex, je speelt niet, je bent aanhet voorlezen," zegt tegenspeelster Nina (21) een bijdehante Antilliaanse. Alexandra knikt. Ze heeft vandaag haar dag niet. Die ochtend is in de trein haar tas gestolen. "Ik ben nog geen twee dagen vrij uit de gevangenis of ik word al beroofd. Dan kun je zeggen: 'zeur niet, je bent zelf een dief!' Maar ik steel niet van arme mensen. Ik heb veertien maanden gezeten wegens fraude, dat is iets heel anders."

Vanaf donderdag verandert Frascati in een vrouwenvleugel. Dan spelen (ex-)gedetineerde vrouwen de voorstelling *Lieve Joke*. Vier van de vijf zijn inmiddels vrijgekomen. Gisteren werd bekend dat ook de laatste actrice snel naar huis mag. Vrijdagochtend wordt ze vrijgelaten - helaas twaalf uur te laat voor de première. Eigenlijk zou ze na vrijlating onmiddellijk moeten worden uitgeleverd aan Italië, maar dankzij bemiddeling van het productieteam van *Lieve Joke* hoeft dat voorlopig niet. Régisseuse Saskia Huybrechtse maakte al eerder een voorstelling over het leven in de bajes en de dilemma's van haar klanten. Maar nu spelen voor het eerst delinquenten mee. Werken met (ex-)gedetineerden betekent never a dun moment. Twee weken voor de première oefenen de dames in een theatertje in Amsterdam-Noord. Een doorloop zit er niet in, omdat de maagzweer van hoofdrolspeelster Annet (36), een stevige Amsterdamse, weer opspeelt. Huybrechtse ziet haar planning voor de zoveelste keer in de soep lopen, maar heeft geen keuze. Annet moet rust houden. Ze verdwijnt onder de lakens van één van de bedden op het toneel. Een wonderlijk gezicht: terwijl zij haar middagslaapje in het decor doet, gaat de repetitie gewoon door.

"Deze voorstelling is net een soap;" zegt Huybrechtse. "Iedere dag is een verrassing. Elke ochtend denk ik: wat gebeurt er vandaag weer? Dan is er iemand beroofd in de trein en dan horen we dat er eentje eerder vrijkomt. Of toch niet."

Lieve Joke is gebaseerd op de levensverhalen van de actrices. Huybrechtse verzamelde haar materiaal tijdens de gesprekken bijde koffie. "Zo zei Ruth al snel dat ze vond dat ze onschuldig was. Toen ze vertelde over Ruth uit de bijbel en haar onschuld, dacht ik meteen: dat moet in de voorstelling, dat wordt haar lijntje." Het thema is afscheid nemen, want dat doen gedetineerden nogal vaak. Hoewel zware onderwerpen niet worden geschuwd, is de toon luchtig en de zelfspot groot. Nieuwkomer Nina krijgt te horen: "Er zitten hier veel Antillianen, het is net klein-Curaçao." Nina: "Zo, dus ik ga hier veel bekenden zien." De meiden vieren het afscheidsfeestje van Joke. "Ik straks weer thuis zijn," verzucht Joke, gespeeld door de Nederlandse Annet. Een gebrekkige zinsbouw, beseft ze zelf: "ja, als je hier zit, praat je al snel geen normaal Nederlands meer." Huybrechtse wilde graag met gedetineerden werken, omdat ze 'iets authentieks wil laten zien'. "Deze voorstelling zou ook kunnen met geschoolde acteurs, maar dat vind ik niet interessant. Dit zijn spannende vrouwen. De gevangenis is gewoon één groot theater, met al die verhalen, al die drama's, maar ook die humor: ik heb nergens zo gelachen." Huybrechtse vindt haar gedetineerdenproject 'absoluut' artistiek interessant. Toch rijst de vraag: is ze niet meer sociaal werker dan regisseur? "Nee, dit is geen vormingstheater. Natuurlijk word ik geconfronteerd met allerlei persoonlijke verhalen. Ik merk dat de speelsters meer zelfvertrouwen krijgen door hieraan mee te werken. Dat geeft ook mij voldoening, maar ik wil in de eerste plaats een mooie voorstelling maken." Als de verslaggever informeert naar de delicten die de dames hebben gepleegd, kijkt Huybrechtse gepikeerd. "Wat maakt dat nu uit? Voor mij gaat het daar niet om. Ik kan er heel slecht tegen als mensen na afloop vragen: 'Hé vertel eens, waar zat dat meisje voor?'. Haar gaat het niet om de misdrijven, maar om verhalen van de vrouwen. "Ik vind deze mensen gewoon mooi. Hierna wil ik opnieuw een voorstelling maken met mensen die buiten de samenleving vallen. Je zou kunnen zeggen: maak eens toneelstuk over mensen van adel. Maar dat trekt me nu totaal niet. Dan denk ik: dat kan Maria Goos heel goed." En dan, afgelopen zondag, komt een e-mail van Saskia Huybrechtse. "Sinds donderdag is Alexandra zoek. We weten niet waar ze is en maken ons erg ongerust." Maandag belt de regisseuse. Ze heeft de vader van Alexandra weten te bereiken. Hij laat weten dat het goed met zijn dochter gaat, maar wil niet vertellen waarom ze niet meer komt opdagen. Huybrechtse is verbluft. Wederom moet ze haar improvisatietalent aanboren. Ze besluit de rol van Alexandra zelf over te nemen. Samen met vier ex-gedetineerden zal ze komende maanden te zien zijn in gevangnissen en theaters in heel het land.

Lieve Joke van Parels voor de Zwijnen. Te zien: 13 t/m 15/6 Frascati, Amsterdam. Daarna tournee.

Info: 020-6892587

MERIJN HENFLING

Foto: repetitie voor *Lieve Joke*. FOTO: MARK VAN DER ZOUW